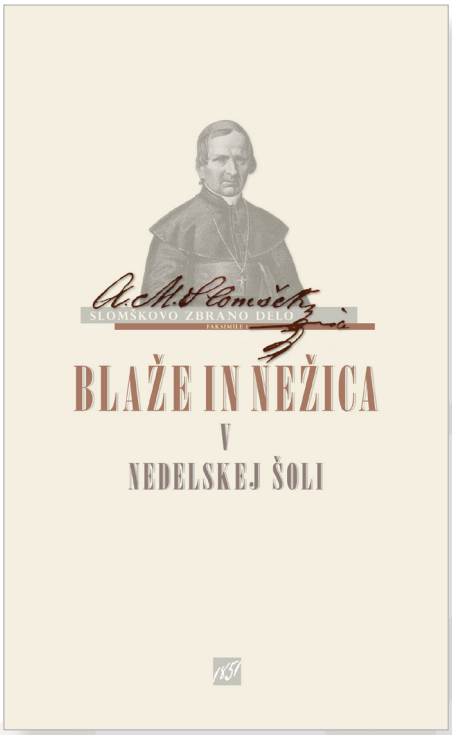
Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

ANTON MARTIN SLOMŠEK: BLAŽE IN NEŽICA V NEDELSKEJ ŠOLI

Jedro, iz katerega raste omika

Slomšek je učbenik Blaže in Nežica v nedelskej šoli *napisal, ko je bil župnik v Vuzenici. Prvič je izšel leta 1842, še v bohoričici, avtor pa ga je namenil »učitelam ino učencam« nedeljskih šol, ki so nadomeščale redne šole in so učencem v maternem jeziku posredovale znanje, veščine, napotke za krepitev zdravja in smernice za »življenja srečno pot«. Osmi natis je faksimile Slomškove zadnje verzije iz leta 1857, dodali pa smo mu Šolarjev slovarček in spremno besedilo Vinka Brumna iz izdaje leta 1943.*

Blaže in Nežica v nedeljski šoli je delo, v katerem je Slomšek uspel morda najbolj lapidarno in domala ikonično, hkrati pa celostno strniti svoj nazor: najprej o vzgoji, prek nje pa tudi o tem, kaj je človek. Kaj je zanj dostojno, kaj mu pripada, kaj mu gre. V tej knjigi je na najbolj preprost, ljudski način povedano, h kakšnim možnostim in ciljem je človek povabljen in kako naj svoje zmožnosti usmerja, da bo te možnosti izpolnil; kako naj usmerja dinamizem svojih umskih in telesnih moči, da bo dosegel raven bitja, za katero je bil ustvarjen. Nobena knjiga v zgodovini slovenskega slovstva ne govori o tem na tako klen in življenjski način kakor Blaže in Nežica. In nobena druga knjiga ni znala tako oživiti, animirati slovenskega kmečkega sveta v njegovem vzponu k omiki kakor ta.

Ta izdaja *Blažeta in Nežice* je že osma po vrsti. Trikrat je knjiga izšla v času Slomškovega življenja: najprej leta 1842 (napisana 1841) v bohoričici; drugič leta 1848 že v slovenici; za tretjo izdajo leta 1857 je Slomšek besedilo knjige nekoliko jezikovno posodobil in ji napisal nov uvod; potem je ob stoletnici prvega izida izšla četrta izdaja v vojnem času leta 1943 pri Mohorjevi družbi v zbirki *Cvetje iz domačih in tujih logov*, ki jo je urejal Jakob Šolar. Celjska Mohorjeva je izdala tudi naslednje tri izdaje (1991, 1996, 2006), ki vse prinašajo faksimile zadnje Slomškove verzije, tiste iz leta 1857.

Tudi naša, po vrsti že osma izdaja Blažeta in Nežice prinaša faksimile tretje Slomškove izdaje iz leta 1857. Ta je v določenem

Podatki o knjigi
- Naslov: Blaže in Nežica v nedelskej šoli
- Avtor: Anton Martin Slomšek
- Zbirka: Slomškovo zbrano delo; Faksimile I
- Faksimile izdaje iz leta 1857, prenovljena izdaja
- Urednik zbirke: dr. Matija Ogrin
- Slovarček: Jakob Šolar (iz izdaje 1943)
- Spremni besedili: dr. Vinko Brumen (iz izdaje 1943) in dr. Matija Ogrin
- Uredila: dr. Matija Ogrin in dr. Tanja Ozvatič
- Format: 125 mm x 205 mm
- Vezava: trda s ščitnim ovitkom
- Število strani: 360
- ISBN: 978-961-278-716-5
- Cena: 25 EUR
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba
- Leto izdaje: 2024

Kontakt
Uredništvo
T 03 426 48 00
urednistvo@celjska-mohorjeva.si

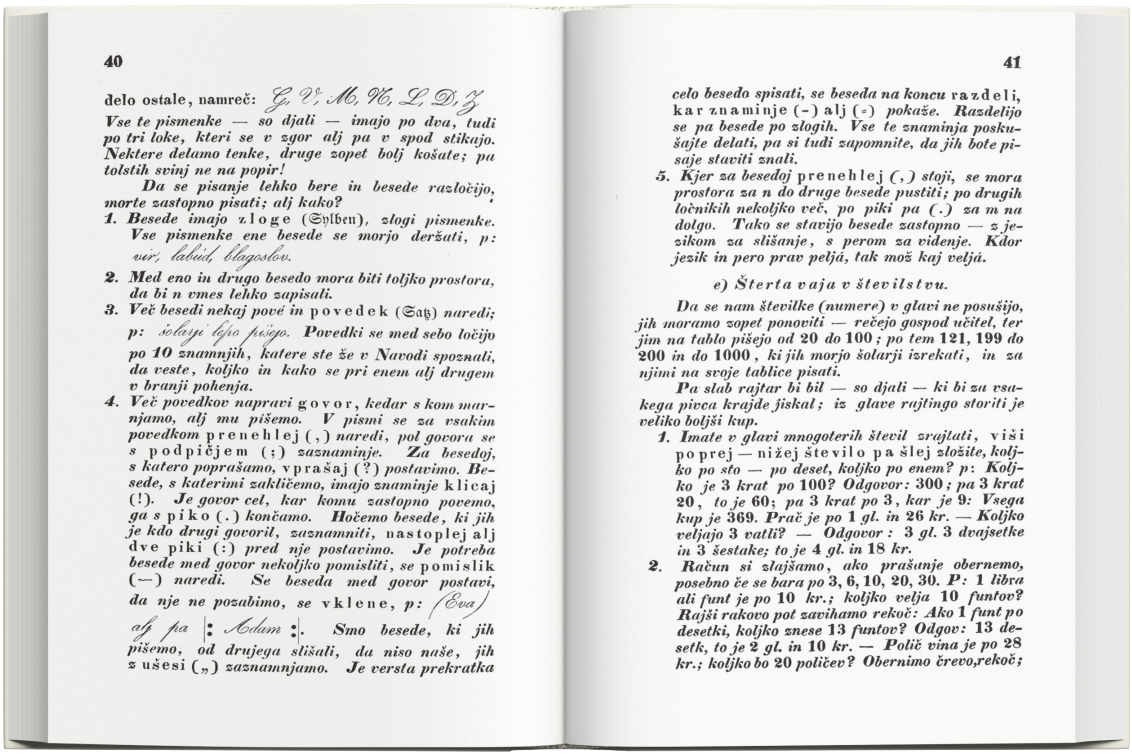
pogledu najbolj avtoritativna, saj je Slomšek besedilu sam dal sodobnejšo jezikovno podobo s številnimi popravki v smeri skupne knjižne slovenščine, zlasti v duhu t. i. novih oblik /.../. Faksimile vsebuje celotno izdajo iz leta 1857 brez sprememb, vključno z grafičnimi listi, ohranjene so tudi tiskarske pomanjkljivosti (denimo napačna pagina strani 136).

Pač pa smo na konec knjige vključili dva dodatka iz izdaje leta 1943: duhovnik in jezikoslovec Jakob Šolar je kot urednik zbirke *Cvetje iz domačih in tujih logov* pripravil slovarček manj znanega in narečnega besedja Slomškove knjige. Ta slovarček smo vključili in ohranili, ga le v malenkostih poenotili in dodali nekaj Slomškovih besed, ki so v Šolarjevem času še imele ustrezen pomenski obseg, danes pa ne /.../. Naš drugi dodatek je spremno besedilo, ki ga je za isto izdajo pripravil pedagog Vinko Brumen. V njem so dobro prikazane zgodovinske razmere avstrijskega šolstva sredi 19. stoletja, v katerih so Slomšek in njegovi predhodniki začenjali z nedeljskimi šolami. Te šole, ki so dejansko obsegale kakšno uro pouka vsako nedeljo in praznik, so bile v 19. stoletju praktično edine slovenske šole s slovenskim učnim jezikom. Brumen prikaže, kako si je Slomšek s knjigo *Blaže in Nežica* prizadeval, da bi v danih, zelo skromnih razmerah ponudil učiteljem dobro metodo poučevanja, preprostim bralcem pa kolikor moč celosten obseg osnovnega znanja, povezanega s trajnimi človeškimi in duhovnimi vrednotami.

Pridobivanje vednosti, zasnovano tako, da hkrati vodi k moralnemu povzdignjenju človeške nravi in k poglobitvi vere v Boga, je v Slomškovem pogledu na življenje tisti spoj, tisto jedro, iz katerega raste omika. Blaže in Nežica je prvovrsten dokument takšnega duhovnega vzpona med Slovenci.

(Iz uredniškega poročila dr. Matije Ogrina)

Iz knjige

40

delo ostale, namreč: *G, V, M, K, L, D, Z*

Vse te pismenke — so djali — imajo po dva, tudi po tri loke, kteri se v zgor alj pa v spod stikajo. Nektere delamo tenke, druge zopet bolj košate; pa tolstih svinj ne na popir!

Da se pisanje lehko bere in besede razločijo, morte zastopno pisati; alj kako?

1. Besede imajo zloge (Sylben), zlogi pismenke. Vse pismenke ene besede se morjo deržati, p: ver, ljubil, blagoslov.

2. Med eno in drugo besedo mora biti toljko prostora, da bi n vmes lehko zapisali.

3. Več besedi nekaj pové in povedek (Satz) naredi; p: solarje lepo pišejo. Povedki se med sebo ločijo po 10 znamnjih, katere ste že v Navodi spoznali, da veste, koljko in kako se pri enem alj drugem v branji pohenja.

4. Več povedkov napravi govor, kedar s kom marnjamo, alj mu pišemo. V pismi se za vsakim povedkom prenehlej (,) naredi, pot govora se s podpičjem (;) zaznaminje. Za besedoj, s katero poprašamo, vprašaj (?) postavimo. Besede, s katerimi zaključemo, imajo znaminje klicaj (!). Je govor cel, kar komu zastopno povemo, ga s piko (.) končamo. Hočemo besede, ki jih je kdo drugi govoril, zaznamniti, nastoplej alj dve piki (:) pred nje postavimo. Je potreba besede med govor nekoljko pomisliti, se pomislik (—) naredi. Se beseda med govor postavi, da nje ne pozabimo, se vklene, p: (Eva) alj pa |: Adam :|. Smo besede, ki jih pišemo, od drujega slišali, da niso naše, jih z ušesi („) zaznamnjamo. Je versta prekratka

41

celo besedo spisati, se beseda na koncu razdeli, kar znaminje (-) alj (=) pokaže. Razdelijo se pa besede po zlogih. Vse te znaminja poskušajte delati, pa si tudi zapomnite, da jih bote pisaje staviti znali.

5. Kjer za besedoj prenehlej (,) stoji, se mora prostora za n do druge besede pustiti; po drugih ločnikih nekoljko več, po piki pa (.) za m na dolgo. Tako se stavijo besede zastopno — z jezikom za slišanje, s perom za videnje. Kdor jezik in pero prav peljá, tak moš kaj veljá.

e) Šterta vaja v številstvu.

Da se nam številke (numere) v glavi ne posušijo, jih moramo zopet ponoviti — rečejo gospod učitel, ter jim na tablo pišejo od 20 do 100; po tem 121, 199 do 200 in do 1000, ki jih morjo šolarji izrekati, in za njimi na svoje tablice pisati.

Pa slab rajtar bi bil — so djali — ki bi za vsakega pivca krajde jiskal; iz glave rajtingo storiti je veliko boljši kup.

1. Imate v glavi mnogoterih števil zrajtati, viši poprej — nižej število pa šlej složite, koljko po sto — po deset, koljko po enem? p: Koljko je 3 krat po 100? Odgovor: 300; pa 3 krat 20, to je 60; pa 3 krat po 3, kar je 9: Vsega kup je 369. Prač je po 1 gl. in 26 kr. — Koljko veljajo 3 vatli? — Odgovor: 3 gl. 3 dvajsetke in 3 šestake; to je 4 gl. in 18 kr.

2. Račun si zlajšamo, ako prašanje obernemo, posebno če se bara po 3, 6, 10, 20, 30. P: 1 libra ali funt je po 10 kr.; koljko velja 10 funtov? Rajši rakovo pot zavihamo rekoč: Ako 1 funt po desetki, koljko znese 13 funtov? Odgov: 13 desetk, to je 2 gl. in 10 kr. — Polič vina je po 28 kr.; koljko bo 20 poličev? Obernimo črevo,rekoč;

(Stran 58-59)